

בס"ד. שיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ה'תשי"ג.

בלתי מוגה

א. מאמר ד"ה ויהיו חיי שרה וגו'.

אח"כ צוה שיאמרו לחיים וינגנו ניגון שמח, באמרו, שהגאולה העתידה (שדובר אודותה בהמאמר) תהי' בשלימות וגם בשמחה.

* * *

ב. דובר לעיל (בהמאמר) ש"מעשה אבות סימן לבנים"², היינו, שכל הענינים המסופרים אודות האבות — בספר בראשית, "ספר הישר"³, "זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים, דכתיב בהו' תמות נפשי מות ישרים"⁴ — מהווים "סימן", הוראה ונתינת-כח לבנים שגם אצלם צריך להיות כן.

ובהתאם לכך, הרי גם סיפור התורה אודות ירידת אברהם ושרה למצרים, שהירידה למצרים לא פעלה אצלם גרעון וחלישות, ואדרבה כו', ובלשון הזהר דפרשתנו "נחתת וסלקת" — יש בו הוראה ונתינת-כח בנוגע אלינו, כדלקמן.

ג. ויש לבאר תחילה ענין הירידה למצרים⁵:

ובהקדמה — שנוסף לכך שהיציאה מארץ ישראל וההליכה לארץ מצרים כשלעצמה הו"ע של ירידה, אלא יתירה מזה, שגם הסיבה שגרמה לכך — "ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה .. כי כבד הרעב בארץ"⁶ — הו"ע של ירידה, העלם והסתר גדול.

והגע עצמך:

אברהם אבינו מגיע "אל הארץ אשר אראך" — כפי שנצטוה ע"י "הקב"ה": "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך"

(7) חלק משיחה זו — עובד (בשילוב עם

עוד שיחות) ונרפס בלקו"ש ח"ה ע' 59

ואילך. ולשלימות הענין — באה כאן השיחה

בצורתה המקורית (המז"ל).

(8) לך לך יב, יו"ד.

(9) שם, א.

(1) לעיל ע' 160 ואילך.

(2) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו.

רמב"ן לך לך יב, ו. ועוד.

(3) שמואל-ב א, יח.

(4) בלק כג, יו"ד.

(5) ע"ז כה, א.

(6) ח"א קכב, ב.

— ושם מקדם את פניו... רעב כבד, שבגללו מוכרח הוא לעזוב את הארץ ולירד מצרימה, "ערות הארץ"¹⁰, מקום שהוא ההיפך לגמרי מארץ ישראל, ודוקא שם ימצא מחייתו (היפך הרעב).

נקל לשער גם שאוה"ע לעגו ממנו ("און זיך גערייצט מיט אים"), באמרם: הנה האיש אשר עזב את ארצו ומולדתו ובית אביו והלך לארץ זרה אך ורק בגלל שמאמין בה' שצוה עליו לבוא לארץ זו, ומה מצא בה — רעב!...

ויתכן גם שבאו אליו בטענות שסיבת הרעב בארץ אינה אלא באשמתו — בגלל שעלה לארץ אדם שמאמין ועובד את ה' אחד ושמו אחד — וראי' לדבר, שקודם בואו לארץ לא הי' רעב.

ואברהם אבינו — לא הי' לו מה להשיב להם, שכן, הוא בעצמו הוצרך לעזוב את הארץ ולירד מצרימה!

ונוסף על ההעלם וההסתר שבסיבת הירידה למצרים, ובהירידה למצרים כשלעצמה, הרי, מיד בבואו למצרים נלקח ממנו דבר הכי עיקרי ונעלה — "ותוקח האשה", ולהיכן נלקחה — "בית פרעה"¹¹, מלך מצרים, התוקף דקליפת מצרים — שזוהי ירידה הכי גדולה.

ד. ומבלי הבט על גודל הירידה — "נחתת וסלקת":

בעלותם ממצרים ("ויצל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו"¹²) היו אברהם ושרה במעמד ומצב דתכלית השלימות כמקודם, ולא זו בלבד שהירידה למצרים לא פעלה אצלם גרעון וחלישות, אלא אדרבה, שהם פעלו חלישות בקליפת פרעה, כמ"ש¹³ "וינגע ה' את פרעה .. על דבר שרי אשת אברם", והוכרח להודות לעין כל ולהשיבה לאברהם.

ויתירה מזה — שע"י הירידה למצרים ניתוסף עליו גדול יותר: ובהקדם הביאור בדרשת חז"ל¹⁴ (בנוגע ליעקב, ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע לאברהם) "וירד מצרימה אנוס על פי הדיבור", היינו, שהסיבה האמיתית לירידה למצרים לא היתה בגלל ההכרח דהרעב,

— וראי' לדבר, ממש"נ ביצחק "ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר הי' בימי אברהם וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים

(10) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר
 (12) שם יג, א.
 (13) שם יב, יז.
 (14) נוסח הגש"פ.
 (11) א, ד.
 (11) לך לך יב, טו.

גרה¹⁵, וא"כ, יש אפשרות לילך לארץ פלשתים הסמוכה לארץ ישראל (ולאח"ז נכבשה ע"י בני"י ונעשית חלק מארץ ישראל¹⁶), ואין הכרח לירד למצרים דוקא —

אלא "אנוס על פי הדיבור", היינו, שהקב"ה סיבב כמה סיבות שאברהם ושרה ירדו למצרים דוקא.

וטעם הדבר — בגלל המעלה שיש בהעבודה בארץ מצרים דוקא, אשר, ע"י בירור ניצוצות הקדושה הנמצאים שם נעשה עילוי גדול יותר — כמובן גם מהמסופר בפשטות הכתובים שע"י הירידה למצרים נתעשר אברהם בעושר רב, כמ"ש¹⁷ "ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב", ודוקא "בחזרתו (מארץ מצרים לארץ ישראל) פרע הקפותיו"¹⁸.

ולהעיר, שזה שנתעשר ביותר מצינו רק בנוגע לירידתו למצרים, ולא (כ"כ) בנוגע לירידתו לגרר¹⁹ — כי, הירידה למצרים היתה ירידה גדולה ביותר, ולכן, על ידה דוקא נעשית גם על"י גדולה ביותר.

ה. ומעשה אבות סימן לבנים — הוראה ונתינת כח בנוגע אלינו:

למרות גודל הירידה, ההסתר וההעלם שבזמן הגלות, כאשר בני ישראל נמצאים תחת הממשלה והשלטון של אוה"ע, ועד כדי כך, שכאשר יהודי נמצא ביניהם מצווים עליו להסיר את ה"צלם אלקים"²⁰ — בכחם של בני"י שלא להתפעל מההעלם וההסתר ולעמוד על עמדם בתכלית השלימות,

— וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר²¹ בשם אחד מאבותינו הקדושים (אדמו"ר מהר"ש): "רק גופותינו ניתנו בגלות ובשעבוד מלכיות, אבל נשמותינו לא נמסרו לגלות ושעבוד מלכיות" —

וכמו באברהם, שלא זו בלבד שלמצרים לא היתה שום שליטה עליו, אלא אדרבה, שפעל חלישות בקליפת מצרים — כך גם בנדודי, שכאשר אוה"ע רואים שיהודי עומד בתוקף ואינו נכנע לדרישתם להסיר את ה"צלם אלקים", ה"ז פועל חלישות בהקליפה שלהם.

(20) כנראה המדובר אודות א' שגוייס

לצבא האמריקני, ודרשו ממנו להסיר את זקנו (המור"ל).

(21) לקו"ד ח"ד תרצב, א. וראה סה"ש

תרפ"ז ע' 169. וש"נ.

(15) תולדות כו, א.

(16) ראה דברים ב, כג ובפרש"י ורמב"ן.

(17) לך לך יג, ב.

(18) פרש"י שם, ג.

(19) וירא כ, א.

ויתירה מזה:

כשם שאצל אברהם הרי לא זו בלבד שהירידה למצרים לא פעלה גרעון וחלישות, "נחתת וסלקת", אלא אדרבה, שע"ז ניתוסף אצלו עילוי גדול יותר — כן הוא בה"סימן לבנים", שע"י הירידה לגלות ניתוסף אצלם עילוי גדול יותר,

כפי שמצינו בגלות מצרים — שהיא שרש לכל הגלויות²² — שעל ידה נתקיים בהם ה"יצאו ברכוש גדול"²³, ובאופן שהמצריים עצמם נתנו להם "כלי כסף וכלי זהב ושמלות"²⁴, עד ש"וינצלו את מצרים"²⁵, "עשאוה כמצודה שאין בה דגן .. כמצולה שאין בה דגים"²⁶, שבזה מרומז גם בירור כל ניצוצות הקדושה שבמצרים²⁷,

[ולהעיר, שבכסף וזהב שהוציאו עמהם ממצרים היו קונים מתגרי אוה"ע כל משך הארבעים שנה שהיו במדבר²⁸, ונמצא, שנוסף על בירור הניצוצות שבמצרים, ביררו ע"ז ניצוצות קדושה גם משאר אוה"ע],

וכן הוא בשאר הגלויות, עד להגלות האחרון, שעל זה נאמר²⁹ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" — שלא זו בלבד שיוצאים מהגלות בתכלית השלימות, אלא עוד זאת, שניתוסף עילוי גדול יותר ע"י בירור ניצוצות הקדושה, כמוזכר לעיל (בהמאמר) בפירוש מארז"ל³⁰ "לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים".

ו. ויש להוסיף בביאור ההוראה והנתינת-כח ד"סימן לבנים" בנוגע להמעלה שבענין הגלות גופא:

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר²¹: "לא מרצוננו גלינו מארץ ישראל ולא בכחותינו אנו נשוב לארץ ישראל, אבינו מלכנו ית' הגלה אותנו וכו'" (ובהמשך לזה אמר "רק גופותינו ניתנו בגלות כו'", כנ"ל).

ובסגנון האמור — שירידתנו בגלות היא "על פי הדיבור", בגלל מעשינו ועבודתינו שצריכים לפעול בגלות, ובמילא, אין לנו — בכחותינו אנו — לרצות ולעלות לארץ ישראל.

22) ראה לקו"ש חט"ז ע' 91. וש"נ.

23) לך לך טו, יד.

24) בא יב, לה. ובפרש"י: "אף מה שלא

היו שואלים מהם היו נותנים להם. אתה אומר

אחד, טול שנים ולך".

25) שם, לו.

26) ברכות ט, ב.

27) ראה לקו"ש חכ"א ע' 80. וש"נ.

28) ראה יומא עה, ב.

29) מיכה ז, טו.

30) פסחים פז, ב.

— לא' החסידים³¹ שהביע רצונו לעלות לארץ ישראל, אמר הצמח-צדק: לר' הלל — החסיד ר' הלל מפאריטש — לא חסר ארץ ישראל, ולך חסר ארץ ישראל?! ... עשה כאן — בחוץ לארץ — ארץ ישראל!

כלומר: בעשיית חוץ לארץ לארץ ישראל, יש מעלה לגבי ארץ ישראל עצמה, ובמילא, צריכים אנו לעסוק בעבודתנו לעשות בחוץ לארץ ארץ ישראל, ומעצמנו, אין לנו לרצות ולעלות לארץ ישראל.

משל למה הדבר דומה — לאיש-צבא העומד על משמרתו, ורוצה ומחליט מעצמו — מבלי לשאול את "שר הצבא" — לעזוב את מקומו ולילך למקום אחר שנראה לו טוב יותר, שלא זו בלבד שאינו מביא תועלת בכך, אלא אדרבה, עי"ז גורם קלקול והרס כו', ונחשב למורד!

[וכל זה — נוסף לכך שבארץ ישראל יש צורך בזהירות יתירה כו', כולל גם בנוגע לשמירת המצוות הנוהגות בארץ, כתרומות ומעשרות, שמיטה וכו'³². ובמילא, אלה שנמצאים בארץ ישראל — "זאֵלן זיי זיין דאָרטן געזונטערהייט" מתוך זהירות וכו' בכהנ"ל; אבל אלה שנמצאים בחוץ לארץ — הלואי שיצליחו להקפיד ולהזהר בכל הענינים השייכים גם בחו"ל ("גענוג די פעקלאַך וואָס מ'האַט אין חו"ל"), לפני שמקבלים על עצמם זהירות בענינים נוספים ("נאָך פעקלאַך").]

ז. וכשם שיש מעלה בכללות ענין הגלות, כך יש גם מעלה בההתעסקות בדברים גשמיים:

כאשר יהודי עושה חשבון-צדק מחיי היום-יום, ורואה ששעות ספורות בלבד מוקדשות לתורה ותפלה, ואילו את רוב שעות היום ממלא העסק בענינים גשמיים, ולא עוד אלא שבמשך רוב שעות היום צריך להזהר בכמה מיני זהירות שהעסק בעניני העולם לא יבלבל להזמן המוגבל לתורה ותפלה — יכול לחשוב לעצמו: מהי התועלת והתכלית שבזה?! ...

הנה: לכל לראש — אין צורך לחפש חשבונות ותכלית כו', כי אם, לעשות את העבודה שצריכים לעשותה, כל אחד בעניניו; אמנם, אם

31) אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' תפה
 32) ראה גם תשב"ץ (קטן) בסופו אות
 תענת בתרו"מ — רשימת היומן ע' (תנג).
 תקנט. הובא בלקו"ש ח"ב ע' 620.

בחשבונות עסקינים — הרי החשבון הוא שיש מעלה בהדברים גשמיים, אשר, דוקא ע"י ההתעסקות בהם כדבעי למהוי (לשם שמים וכו'), הנה לא זו בלבד שאין זה פועל הגשמה וירידה, אלא אדרבה, עי"ז ניתוסף עילוי גדול יותר גם בתורה ותפלה.

דוגמא לדבר — ע"ד שמצינו בגמרא³³ בנוגע לדין "חמשה חצאי בקר", "האי דלא אמרי לך באורתא דלא אכלי בשרא דתורא", היינו, שע"י אכילת בשרא דתורא ניתוסף בתורה.

ה. ודוגמת המעלה בגשמיות מצינו בתורה גופא — המעלה בנגלה דתורה:

מהחילוקים שבין נגלה דתורה לפנימיות התורה — שנגלה דתורה נתלבשה בדברים גשמיים, ועד לטענות של שקר שצריך לדחותם וכו', משא"כ פנימיות התורה שעוסקת בענינים רוחניים, עניני אלקות.

וענין זה מתאים גם עם המבואר³⁴ בפירושו הכתוב³⁵ "עוטה אור כשלמה" — שפנימיות התורה היא ה"אור" דתורה, ונגלה דתורה היא ה"שלמה" (לבוש) דתורה.

ולכאורה יכולים לשאול: לשם מה צריכים לעסוק בנגלה דתורה, שנתלבשה בדברים גשמיים ועד לטענות של שקר כו', ובכללות אינה אלא בבחינת "שלמה", לבוש חיצוני, שבה צריכים לגלות את הפנימיות, ה"אור" דתורה — הרי מוטב "ליקח" את הפנימיות וה"אור" דתורה (לא באמצעות ה"שלמה", אלא) באופן ישיר, ע"י לימוד פנימיות התורה לבד? והמענה לזה — ע"ד האמור לעיל שיש מעלה בגשמיות שע"ז ניתוסף עילוי גדול יותר בתורה ותפלה, כן הוא גם בתורה גופא — שיש מעלה בנגלה דתורה שע"ז ניתוסף יותר בפנימיות התורה.

אלא, שלימוד נגלה דתורה צ"ל באופן שמגלים את הפנימיות שבה (ועי"ז מגלים גם את הפנימיות שבדברים הגשמיים שעל ידם ניתוסף בתורה ותפלה), וענין זה נעשה ע"י הקדמת עבודת התפלה, כמאמר אבא בנימין "על תפילתי שתהא לפני (סמוכה ל) מטתי"³⁶, שע"ז נעשה לימוד התורה כדבעי, שגם בלימוד נגלה דתורה ניכר ומתגלה הפנימיות, ועי"ז ניתוסף עילוי גדול יותר גם בפנימיות התורה.

(35) תהלים קד, ב.

(36) ברכות ה, ב. וראה לקו"ת ברכה צו,

ב.

(33) ב"ק עא, סע"ב ואילך.

(34) ראה רשימות הצ"צ לתהלים (יהל

אור) ע' שצה ואילך.

ט. ויש להוסיף ולהבהיר בנוגע ללימוד נגלה דתורה ופנימיות התורה:

דבר ברור הוא שאין להסתפק בלימוד נגלה דתורה בלבד, אלא צריכים ללמוד גם פנימיות התורה³⁷ — שהרי זה חלק בתורה, ומי שאינו מקבל ("ער נעמט ניט אָן") ח"ו חלק בתורה, הרי ידוע פסק הרמב"ם³⁸ אודות "האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת וכו'" — שכותב שם ביטוי הכי חריף ("דעם שווערסטן וואָרט וואָס מ'קען נאָר זאָגן"), ועאכו"כ בנוגע לחלק שלם בתורה, פנימיות התורה.

בדורות הראשונים היתה פנימיות התורה "נסתרה" .. ונעלמה מכל תלמידי חכמים כי אם ליחידי סגולה", אבל "בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"³⁹, ובפרט בזמן האחרון שמדפיסים תורת החסידות גם באידית, וגם בשאר לשונות, כדי שיהיו הדברים מובנים לכולם ממש, ובמילא, כל מי שהגיעה אליו הידיעה שקיימת מציאות של פנימיות התורה — בין אם ראה בעצמו מאמר חסידות, או ששמע על זה ע"י מכתב, טלגרם וכיו"ב — חייב הוא ללמדה, כיון שזהו חלק בתורה.

ומובן גם שאין לדחות הלימוד דפנימיות התורה לאחר זמן [כפי שישנם הטוענים שהן אמת שצריך ללמוד גם את החלק דפנימיות התורה, אבל לכל לראש צריך למלא כרסו בש"ס ופוסקים, ורק לאח"ז — כשיהי' בן ארבעים שנה, או לכל הפחות בן עשרים שנה ומעלה (בהתאם להשיטות בנוגע לזמן התחלת לימוד הקבלה⁴⁰)] — ילמד גם פנימיות התורה] — כיון שאמרו בגמרא⁴¹ "לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא — שבזה נכלל גם פנימיות התורה⁴² — שליש במשנה שליש

42) ראה לקו"ת (ויקרא ה, רע"ג. שה"ש ג, סע"ג): "לימוד הזהר וכהאריז"ל הוא בכלל שליש במקרא", "שהרי מדרש הזהר הוא על פסוקי התורה, ועוד שגם בלימוד רזין דאורייתא אינו משיג רק המציאות כו", "וה"ז כעין לימוד המקרא שהוא קורא בשמותיו של הקב"ה אע"פ שאינו משיג כלל עצמיות הגנוז בהן .. וכעין זה הוא בלימוד הזהר וע"ח".

37) ראה בארוכה שיחת י"ט כסלו תשי"ב ס"ד. ס"ט ואילך (תו"מ ח"ד ע' 157. 162 ואילך).

38) ה' תשובה פ"ג ה"ח.

39) תניא אגה"ק רסכו" (קמב, ב).

40) ראה ש"ך יו"ד סרמ"ו סק"ו. כף החיים או"ח סקנ"ה סק"ב.

41) קידושין ל, א. והובא להלכה — רמב"ם ה' ת"ת פ"א הי"א יב. טושו"ע יו"ד סרמ"ו ס"ד. ה' ת"ת לאדה"ז רפ"ב.

בתלמוד, ומסיק שם שהכוונה ד"ישלש שנותיו" היא "ליומי" ("בכל יום ויום"⁴³), שהרי "מי יודע כמה חיי".

ויש להוסיף בהפירושו ד"מי יודע כמה חיי":

יכול יהודי להאריך ימים וללמוד תורה במשך מאה ועשרים שנה, אבל, כדי שלימוד התורה יהי' אצלו באופן ד"חיי", "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום"⁴⁴ — צריך ללמוד גם פנימיות התורה⁴⁵, ואם לא ילמוד פנימיות התורה בנערותו, "מי יודע כמה חיי", מי יודע אם יזכה אח"כ להמעמד ומצב ד"ואתם הדבקים גו' חיים" ע"י פנימיות התורה.

ולהעיר גם מסיפור הגמרא⁴⁶ "אמר לי' ר' יוחנן לר' אלעזר תא אגמרך במעשה המרכבה, א"ל לא קשאי (לא זקנתי, ובעינן לכו דואג⁴⁷), כי קש, נח נפשי' דר' יוחנן .. אי זכאי גמירתא מר' יוחנן", היינו, שכיון שלא למד בצעירותו, לא זכה לכך גם בזקנותו. ואם הדברים אמורים בנוגע לתנאים — בנוגע לאנשים כערכנו עאכו"כ.

— א' מצדיקי פולין הסביר פעם הלימוד שלמדים מ"רכבת" (שהרי מכל דבר יכולים ללמוד משהו⁴⁸), שכאשר מאחרים ברגע אחד, מפסידים את הכל! ...

אלא, שביחד עם זה שצריכים ללמוד (נוסף על נגלה דתורה, גם) פנימיות התורה, ואי-אפשר לדחות לימוד פנימיות התורה לאחר זמן — צריכים לידע שיש גם מעלה בנגלה דתורה, ועל ידה ניתוסף עילוי גדול יותר בפנימיות התורה, ע"ד המעלה שבגשמיות שע"ז ניתוסף עילוי גדול יותר בתורה ותפלה, וע"ד המעלה שבעבודה דבירור הניצוצות בזמן הגלות, "שיתוספו עליהם גרים", כפי שהי' ביצי"מ (כנ"ל בארוכה) — כן תהי' לנו, בהיציאה מגלות זה האחרון, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "ממצרים גאלתנו"].

* * *

י. (לא⁴⁹ שנפטרה אשתו — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

(43) לשון אדה"ז — בהל' ת"ת שם. (47) פרש"י שם.
 וראה רמב"ם וטושו"ע שם. (48) ראה "היום יום" ט אייר. כתר שם
 (44) ואתחנן ד, ד. טוב בהוספות סרכ"ג-רכה. וש"נ.
 (45) ראה קונטרס עץ החיים פי"ג ואילך. (49) כנראה לר' אלכסנדר ריינין, שבשבוע
 (46) חגיגה יג, א. זה נפטרה אשתו (החול"ל).

כאשר נפטרה הרבנית⁵⁰ של הצמח-צדק הי' במרירות גדולה כו', עד שנכנס אליו א' החסידים המקורבים, ואמר לו: רבי, הרי בפירוש שמענו מכם ש"מ⁵¹ "ראה חיים עם אשה אשר אהבת" — "תורה היא"⁵², ויענהו הצמח-צדק: החייתני.

— אע"פ שזהו מאמר חז"ל מפורסם, ובודאי ידעו הצ"צ שהי' בקי בש"ס וכו', מ"מ, כאשר משהו אחר אומר זאת, ה"ז פועל⁵³.

* * *

יא. הפעם⁵⁴ הראשונה שהתורה מספרת בפירוש אודות שידוך וחתונה, היא, בפרשת השבוע — בנוגע לחתונת יצחק.

[בנוגע לאדם וחוה מצינו במדרש⁵⁵ שחתונתם מרומזת בתורה, אבל, רק ברמז, ובתיבות ספורות בלבד].

ומהפרטים שמספרת התורה בזה — שכאשר אליעזר סיפר פרטי הדברים אודות השליחות ששלחו אברהם ובואו לארם נהרים, אמר⁵⁶: "ואבוא היום", ומפרש רש"י⁵⁷ "היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ".

ובביאור טעם הצורך בקפיצת הדרך, וסיפורו של אליעזר על זה — ישנם שתי הסברות (כדלקמן).

ובהקדם — שההסברה השני' (דלקמן) היא ברוח תורת החסידות ("א' חסידישע"), ובזה רואים את ההפשטה והנשמתיות ("די נשמה'דיקייט") שבהסברה חסידית.

יב. הסברה הא'⁵⁸:

כאשר אברהם שלח את אליעזר לארם נהרים, מסר לו שטר מתנה שכתב ליצחק על כל אשר לו (ושטר זה הראה להם אליעזר) לצורך השידוך⁵⁹.

54) מכאן ועד סיום השיחה — תרגום משיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ונדפסה בלקו"ש ח"א ע' 34 ואילך.
55) ראה ב"ר רפי"ח. ועוד.
56) כד, מב.
57) מסנהדרין צה, א. ב"ר פנ"ט, יא.
58) ראה תורה תמימה עה"פ.
59) ב"ר שם (ופליג בזה על פדר"א פט"ז) — הובא בפרש"י פרשתנו כד, יו"ד. שם, לו.

50) להעיר מהשייכות להמסופר בפרשת השבוע ע"ה פטירת שרה (המו"ק).
51) קהלת ט, ט.
52) קידושין ל, ב.
53) ראה גם אג"ק ח"ה ע' רסו. ח"ז ס"ע שנה ואילך. חכ"ב ע' רעט ואילך (נעתקו בתו"מ — מנחם ציון ח"ב ע' 484. ע' 487 ואילך. ע' 528 ואילך).

השאלה היא אבל בנוגע לזמן (תאריך) השטר — האם לכתוב את התאריך שבו יוצא אליעזר לדרכו, או לכתוב את התאריך שבו אמור אליעזר להגיע לארם נהרים, י"ז ימים לאח"ז (שזהו משך זמן הנסיעה⁶⁰): לכתוב התאריך המוקדם, היום שבו יצא אליעזר — למה לו להקדים להוציא מרשותו את כל נכסיו לפני שיש צורך בדבר, במשך י"ז ימי הנסיעה?! ובפרט ע"פ פסק המשנה⁶¹ ש"אדם חייב להיות חס על נכסיו", וא"כ, בשלמא מאותו יום שאליעזר מגיע לארם נהרים, מוכרח הוא ליתן כל נכסיו ליצחק לצורך השידוך, אבל לא י"ז יום קודם לכן; ולכתוב את התאריך שבו אמור להגיע אליעזר לארם נהרים — ה"ז שטר מאוחר, אשר, עם היותו כשר, הרי אין לעשות זאת לכתחילה, כיון שאינו "גלאטיק" כ"כ, דמחזי כשיקרא⁶².

ולכן: כדי שאברהם יוכל לכתוב את התאריך של היום שבו נכתב השטר, היום שבו יצא אליעזר, וביחד עם זה, לא יוציא מרשותו את כל נכסיו קודם שיש צורך בכך — ה" צורך בקפיצת הדרך ("היום יצאתי והיום באתי").

ובכואו אליעזר לארם נהרים, שאז הוצרך להראות את השטר מתנה לבתואל ולבן — הנה כדי שלא ישאלוהו על זמן השטר, היתכן שזמן השטר הוא מהיום, ה"ז שטר מאוחר, שאצל אברהם ה"ה "מחזי כשיקרא" — הקדים ואמר: אל תשאלו קושיות — "היום יצאתי והיום באתי".

יג. והסברה הב':

אודות רבקה בהיותה בבית בתואל ולבן — איתא במדרש⁶³ "למה היא דומה כשושנה בין החוחים", אשר, דוקא "בין החוחים" גדלה השושנה, והם (החוחים) שייכים לגידולה וצמיחתה של השושנה⁶⁴, וכדי להוציא את השושנה מבין החוחים — למרות התנגדותם של החוחים שאין מניחים להוציאה מביניהם, כיון שבזכותה יונקים גם הם חיותם, עי"ז שמשקים את כל שטח המקום שבו גדלה השושנה — יש צורך בטענה וכח כו'.

וכשמלאו לרבקה שלש שנים ויום אחד, שאז נעשית ראוי' לביאה,

ש.ם.

(60) פדר"א ש.ם.

(63) שהש"ר פ"ב, ב (א).

(61) ערכין פ"ח מ"ד.

(64) ראה זח"ב כ, ב.

(62) ראה שו"ע חו"מ סמ"ג סי"ג ובש"ך

להנשא ליצחק⁶⁵ — הי' זה הכח והטענה לקשר את רבקה עם קדושה ולהוציאה מבין החוחים. ומיד שלח אברהם — שהרגיש בדבר זה — את אליעזר להביא את רבקה, באמרו: "אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק"⁶⁶.

ולכן: לא היתה אפשרות להתחיל את הוצאתה של רבקה מבין החוחים — ע"י שליחתו של אליעזר — לפני שרבקה נעשית בת שלש שנים ויום אחד (כיון שלא הי' עדיין הכח לכך); ולאידך, כשנתאפשר להוציאה מבין החוחים (כשנעשית בת שלש שנים ויום אחד), יש להוציאה משם מיד, ולא להשאירה בין החוחים זמן מיותר. ומשום זה הוצרכה להיות קפיצת הדרך — "היום יצאתי והיום באתי".

וכיון שבכוואו לארם נהרים לקחת את רבקה הבין אליעזר שבודאי טענו לבן ובתואל שרבקה תשאר עמהם עוד משך זמן (ואכן "ויאמר אחי' ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור"⁶⁷) — הקדים ואמר: "היום" — דעו לכם שהמדובר הוא בענין שתלוי ברגעים ("עס האַנדלט זיך אין מינוטן"), וחבל על כל רגע, והראי' — ש"היום יצאתי והיום באתי".

יד. סיפור הנ"ל בתורה — ככל עניני התורה — מהוה הוראה גלוי' אלינו, כדלקמן.

ובהקדמה⁶⁸ — שנוסף על הביאורים בפנימיות התורה שיש בכל ענין, יש בו גם הוראה גלוי', וראי' לדבר, שישנם כאלה שלעת-עתה אינם לומדים פנימיות התורה, ואעפ"כ לומדים חומש, כך שההוראה מהסיפורים שבחומש צריכה להיות הוראה גלוי' ומובנת גם אליהם.

— סוף סוף ילמדו כל בני פנימיות התורה, כרצונו של רבינו הזקן — שבודאי יתקיים ("ער וועט דאָס אויספירן") — שתורת החסידות תהי' נחלת כלל ישראל⁶⁹. ובפרט עכשיו, כשנמצאים בזמן הסמוך לביאת המשיח, ודאי ילמדו כל בני תורת החסידות, כיון שזוהי ההכנה והכלי לביאת המשיח, כהמענה של משיח להבעש"ט על שאלתו אימתי קא אתי מר — לכשיפוצו מעינותיך חוצה⁷⁰.

וביאור השייכות דהפצת מעיינות החסידות לביאת המשיח:

(65) ראה פרש"י תולדות כה, כ. (69) ראה סה"ש תש"ד ע' 93. אג"ק

(66) פרשתנו כד, ד. אדמו"ר מוהריי"צ ח"י ע' דש. לקר"ש ח"ט ע'

(67) שם, נה. 344. ועוד.

(68) מכאן ועד סוף הסעיף — מהנחה (70) כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

בלתי מוגה.

ענינו של משיח — שיגלה פנימיות התורה⁷¹. וכמ"ש הרמב"ם⁷² "לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח .. אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה", וממשיך — כדי שלא יהי' מקום לטעות לאיזה חלק בתורה מכוונים הדברים — "וישיגו דעת בוראם .. שנאמר⁷³ כי מלאה הארץ דעה את ה'", שזהו לימוד פנימיות התורה, ידיעת השתלשלות והספירות כו'.

ועפ"ז יש לבאר זה שהרמב"ם מביא גם סיום הפסוק, "כמים לים מכסים" — כיון שלימוד פנימיות התורה פועל רגש הדביקות עם אלקות, שאינו דבר נפרד ומציאות לעצמו, אלא כל מציאותו היא אלקות, בדוגמת דגים שמכוסים במי הים עד שכל מציאותם היא מציאות הים⁷⁴. — ולהעיר גם מדברי רבי עקיבא שבנ"י ותורה הם כדגים שבים⁷⁵, אלא, שר"ע אומר איך שמתחייב הדבר ע"פ שכל, "ומה במקום חיותנו וכו'", ואילו לימוד פנימיות התורה פועל שנעשים באמת כמו דגים שבים. וגם אם לא אוחזים בזה ("מ'האָלט ניט דערביי"), הרי, מצד פנימיות התורה כן הוא, וסוף סוף מגיעים לזה.

וכיון שענינו של משיח הוא גילוי פנימיות התורה, מובן, שההכנה והכלי לזה נעשה ע"י לימוד פנימיות התורה.

ובכל אופן, כיון שלעת-עתה ישנם עדיין כאלה שאינם לומדים פנימיות התורה, ובכל זאת לומדים חומש, ה"ז ראי' שבכל ענין שבתורה יש גם הוראה גלוי'.

טו. וההוראה מסיפור התורה הנ"ל אודות קפיצת הדרך — היא בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים":

הקפיצת הדרך שנעשתה כדי שרבקה לא תשאר בבית בתואל רגע מיותר, מהוה "סימן לבנים" — שאין ליהודים ליפול ברוחם ("אַרְאָפּפְאָלֶן ביי זיך") בגלל חשכת הגלות, כיון שבודאי ימהר הקב"ה את הגאולה שלא נצטרך להשאר בגלות רגע מיותר.

כשם שבגלות מצרים, שרש לכל הגלויות, נאמר⁷⁶ "בעצם היום הזה יצאו גו'", ואיתא במכילתא⁷⁷ "כיון שהגיע הקץ לא עיכבן המקום כהרף

74) ראה תו"מ — הדרנים על הרמב"ם וש"ס ע' פח. ועוד.

75) ברכות סא, ב. וראה גם ע"ז ג, סע"ב.

76) בא יב, מא.

77) הובא בפרש"י עה"פ.

71) ראה פרש"י שה"ש א, ב. לקו"ת צו יז, א ואילך.

72) בסיום וחותם ספרו "משנה תורה".

73) ישע"י יא, ט.

עין", כך גם — "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" — בהיציאה
מגלות זה;

צריכים רק להשלים את ה"פכים קטנים"⁷⁸, ומיד לאח"ז תהי'
הגאולה השלימה ע"י משיח צדקנו.

